

OPIERAĆ SIĘ (55) *vb impf*

się (34), się (21).

o oraz a jasne; -e- (7) *Mącz* (6), *Oczko*; -é- (4) *OpecŻyw*, *KochPhaen*, *KochJez*, *WyprPl*.

inf opierać się (5). ◇ *praes 1 sg* opieram się (2). ◇ *2 sg* opierasz się (1). ◇ *3 sg* opiera się (14). ◇ *3 pl* opierają się (5). ◇ *praet 3 sg m* opierał się (4). *f* opierała się (2). *n* opierało się (1). ◇ *3 pl m pers* opierali się (10). *subst* opierali się (2) [w tym: *m* (1), *n* (1)], opierały się (1); -li *KochJez*; -li : -ły *BielKron* (1:1). ◇ *fut 1 sg* będę się opierał (1). ◇ *con 3 sg f* by się opierała (2). ◇ *3 pl m pers* by się opierali (3). ◇ *part praes act* opierając się (1) *Oczko*, opierający się (*cum m pers*) (1) *OpecŻyw*.

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w. s.v. oprzeć się*.

1. *Mieć oparcie, wspierać się o coś; haerere Mącz* (3) :

opierać się o co (2): Tedy przywiązawłszy powroz ku ręce/ciągnęli ją opierający się z wielką motzą o krzyż *OpecŻyw* 139; *Haerent parietibus scalae, Opierają się o ściany. Mącz* 152a. [Cf 5. *W porównaniu PaprPan A4v.*]

a. *Natężyć się, wysilać się często wspierając się o coś* (1) : *Ribitwi* gdy ryby łowili/ Sieć fwą z wody prowadzili: Y bārzo się opierali/ Ryb się wiele domniemali. Ale gdy ná brzeg wywieźli/ Ryby żadney nie należli *BierEz* I3.

2. *Dotykać, przytykać* (5) : Czemu ferce ieft tak oble niemając koncow ani ftarku żadnego. (-) Bowiem gdy by część iego nie ktora ftarczała tedy by się fnadz mogła opierać nie gdzie przy cieie *GlabGad* E3v.

opierać się o co (4): *CzechRozm* 241; ftąd dymy fuchę y tłufte pędem wielkim idą/ że aż o Nieba fye opierając/ miotły/ łykánia/ y dziwy infze nád powietrzym czynią. *Oczko* 6; Ale gdzie z lewéy ręki wzgóre fye wydziéra/ [smok] Aż o więniec okrągły żędłem fye opiéra. *KochPhaen* 4; *GrabowSet* K4.

W przén (2) : O lekarzu/ co władniesz biegi niebiełskiem/ [...] Od fráfunku oczyścił/ wracał do żywotá/ Acz się iuż kto opiera o piekielne wrotá. *GrabowSet* K4; *Day Boże*/ drogi *Oycze*/ bym twą drogą chodził/ Żeby k temu krefowi młody moy wiek godził. Gdzie się zacne twe íprawy *Oycze* opierają/ Iedná po drugiey iáko iáłne gwiazdy wftáią. *SapEpit* B4v.

3. *Zatrzymać się gdzieś, dotrzeć dokąd [o co]* (3) : *ktory [król polski]* w ziemi fwey ieft ízczytem nie máłym náłzym od náwalnych nieprzyaścioł/ ktorzy się o Polłkę z niemálemi á znácznemi ízkodami opierają *BielKron* 332²v; iáko oni [*Tatarowie*] Koronę przechodzili ná ten czas gdy oni *Krolowie* s *Książęty* walczyli zá *Boleśławá* *Pudiká* y zá innych/ ták aż się o *Włółkie* *Krainy* opierali *MycPrz* II C2v.

W przén (1) : *Naprzod* tá fektá/ fwoim niedopufzczá woiovác: co náyduię y w piłmiech ich/ y rzeczą doznawałem ná *Trybunálách* *Lubelłkich*/ gdy o tym miedzy nimi roznicá/ bywála/ y o mię się też opierała. *PowodPr* 36.

4. *Rozciągać się na jakiejś przestrzeni [w czym]* (1) : *Rzowłki* to tu iuż powiát wsiámi vfádzony *Gęstemi*: tuś ty znowu rofpuścił zagony/ *Które* fye w ośmi zewsząd milách opieráli/ Y wielkie ízkody mieczem y ogniem dziáłáli. *KochJez* B2.

5. *Mieć oparcie, podstawę w czym; stare Mącz; niti Modrz [o kogo, co]* (17) : cokolwiek *Moyżefz* piłał w księgách fwych co się tknie fámeý litery piáney/ ktora fáma przez się ná duchu nikogo lepszim

vczynić nie może/ gdyż fie tylko o ciało opiera: to zowę zakonem Moyżelzowym docześnym. *CzechRozm* 88; A wiara fie nie opiera/ o rzeczy cielesne/ y iuz rzeczą będące: ale o niewidome/ o duchowne/ o przyzłe. *CzechRozm* 263v, 56v, 89v, 118, 210v, 226v (9); Poty tedy chciwość sławy ma być chwaloną/ pokiby fie o cnotę opierała/ a szła za nią iako cień za ciałem. *ModrzBaz* 59; A sprzyiżna chęć/ aby była trwała y mocna/ trzebá żeby fie opierała o korzeń wiadomości y przyzwyczajenia rzeczy vcziwych. *ModrzBaz* 136; *CzechEp* 21; iż wiara/ y nadzieia/ którą mamy w Christu sie panu/ nie o łamego fie Christuła opiera/ ale fie ściaga/ aż do Bogá oycá łamego. *NiemObr* 119, 69; [(nagł) Dobrodzieystwo ktore sie o wzytkie ludzic w obec opiera. (-) A Izem iuz powiedzial o dobrodzieystwach tych/ ktore fie z osobná pewnych osob dotykaią. teraz iuz o tych powiadac y rosprowiac będe/ ktore fie o wzytkie ludzic w obec [...] opieraią. *CiceroKosz* 133].

W porównaniu (1): A iż dom twoy tu w Polszcze był takowey cnoty/ Ze fie on opierali iak o mocne płoty/ Wzytki trafne nietrafne dzyeie tey korony/ V ciebie też chcem szukac dziszich lat obrony. *PaprPan* A4v.

Zwrot: »opierać się za prawy« (1): Stetit ad eam diem civitas illi Lycurgi legibus, Trwało a opierało fie aż do tego dnia za prawy Lycurgowemi. *Mącz* 417b.

W przen (1) : łá nálze fortele iako skorá Rysia: Kto fie w tę nie oblecze/ za błazná ten dzisia. Dam ná przykład regułkę wylzpoconá owę/ Co fie często opiera nie o iednę głowę: Volenti (mowia) non fit iniuria. Bo tak Kázdy ná swoię łtronę wywraca iá opák. *KlonWor* 66.

6. Nie zgadzać się na coś, stawiać opór czynny lub bierny; nie podporządkowywać się komu lub czemu; restitare *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *stare, substare, sustinere, tergiversari* *Mącz*; *intercedere* *Modrz*; *insistere, interdicere, oblutari, obniti, obsistere, obstaré, reluctari, reniti, repugnare, resistere* *Cn* (26) : PO dwa krotz pan miły Iezus wypędził kupuiące ij przedawaiące s kościola/ aczkoli fie niektorzy opierali/ a wífakoż wífytcy vciekli. *OpecŻyw* [57]v; *BielKron* 420; Substo, Sustineo et Constans sum, Zołtawam/ opieram fie/ trwam. *Mącz* 419d; Tergiversor [...] Metaphor. Opieram fie/ nie chcę być komu k woley/ przeciwiám fie. *Mącz* 450a, 450a; *GórnDworz* Bb4; A Czechowie y Miemcy porażeni byli/ Ktorzy iego ná Pánłtwo zas postawic chcieli/ Iako też po Lodwiku tak fie opierali/ Zeby gubernátorow nád sobá nie mieli. *WierKróc* A3; A on gdy fie opierał/ rzekł mu Mních: Iesli vyrzyłz wtym kościele świętego męczeńniká Apollinará na oko: izali ná mey rádzie nieprzełtaniełz? *SkarŻyw* 570; y ácz im Xiążę zábito Comata/ przedfię oni poty fie mężnie opierali/ aż ich do iednego ná onym plácu Polacy zbili/ z krwáwym zwycięstwem łwoim. *StryjKron* 205, 642; *WerGośc* 217; *PaprUp* C3v; Nie będe fie opierał dluzey: tak iako chcesz Vczynię. *CiekPotr* 90; Nie ieden fie ciołászek ná drodze opierał: Lecz im Cacus, wlokąc ie za chwołty/ dołkwierał. *KlonWor* 23.

opierać się komu, czemu (7): *BielKron* 124, 410; iż Troia dziefięc lat fie opierała wzytkiey Grecyey/ niłkąd inąd nie pochodziło/ iedno łtąd/ iż tám było nieco mlódych páchołkow/ miłóciá ziętych. *GórnDworz* Bb6v; *RejPosWstaw* [110³]; aby się [*Tribunis to jest Starsi nad pospolstwem*] przeciwno wynálzkom Pánów Rad opierali/ a pilnie tego przełstrzegáli/ żeby Rzeczpołpolita vblizenia iákiego nieodnošila. *ModrzBaz* 24, 50; Potym ielzczę czas niektory/ opierali fie y drudzy Celárzowie/ niechcąc dac Papiežom Rzymłkim nád sobá przewodzić *NiemObr* 63.

opierać się za kim (1): Dla tego sie z boiżni [koń] opiéra zá tobą. A wżák łą nań ośtrogi/ będzieli leniwy *WyprPl C*.

cum inf (1): Miáftá Niemieckie długo sie opierali pomoc dáwać przeciw krolowi Fráncuſkiemu/ bo tám kupiey dofyć mieli/ ále ná ośtatek muśieli według drugich pośtěpować. *BielKron 222v*.

W przeciwstawieniu: »opierać się ... dobrowolnie dáwać« (1): á tám Alexánder wielką łławę odzyerzał y moc/ iż sie mu żadne miáftá áni zamki nie opierály/ iedno dobrowolnie dáwały/ okrom Hálikárnáfu y Miletu ktore mocą wzyął. *BielKron 124*.

Szeregi: »zastanawiać się, opierać się« (1): At etiam restitas fugitive, A yefzczefz sie záłtánáwiałz, opieráłz ty zbiegu. *Mącz 419d*.

»opierać się i zwolić nie chcieć« (1): A chcefz wiedzieć/ tzemu ie [kardynały] vtopił/ iż sie długo opieráli y zwolić niechćieli/ áby był Papieżem *KrowObr 39v*.

a. Upominać się [o co] (1): nieprzewodzili Krolowie nad mlodźza bracia/ bo oni śtatecznie okrzywde ich za wże sie opierali *PaprUp E3v*.

Synonimy: **3. zatrzymawać się; 4. rozciągać się; 6. krzepczyć się, przeciwiać się, sprzeciwiać się, trwać;**
a. oponować się.

Cf **1. OPIERANIE, OPIERANIE SIĘ**